ствования женских сайтов вообще. Об этом свидетельствует большой процент затруднившихся ответить (20,0 %), т. е. они не только не интересуются содержанием сайтов, но даже никогда не пытались понять, что это такое посетить их.

Васіль Вараб'ёў
Беларускі дзяржаўны універсітэт

ПРАФЕСІЙНЫ МЕНТАЛІТЭТ ЖУРНАЛІСТА

1. Надоечы папулярнае выданне выйшла з аншлагавым загалоўкам «Герой нашага часу» і стрыманым падзагалоўкам з пытальнікам «Сціпласць і талент не выклікаюць вялікай павагі?» («АИФ» в Белоруссии, 2008, № 40). Публікацыя адлюстроўвае зандаж грамадскай думкі, праведзены сацыялагічным цэнтрам «Зеркало-Инфо». На пытанне ў выглядзе анкеты-інтэрв'ю «Якія з наступных характарыстык больш за ўсё адпавядаюць вашым уяўленням пра паважанага і годнага чалавека нашых дзён?» адказвалі каля паўтары тысячы жыхароў Беларусі. Прапарцыянальна-квотная выбарка, кантралюемыя прыкметы забяспечылі памылку рэпрэзентатыўнасці не болей за 2 працэнты.

У выніку толькі палавіна апытаных (54 %) указалі, што паважаны і годны – гэта чалавек, які жыве «сумленна, а не дзеля выгады і задавальненняў». Другую пазіцыю ў іерархіі каштоўнасцей займае «добры сем'янін» (52 %). **Толькі трэцяразрадным аказаўся «прафесіянал»** (44 %). Талерантнасць (34 %), адукаванасць (27 %), спагадлівасць і душэўнасць (26 %), законапаслухмянасць (23 %) адціснуты ў грамадскай думцы на перыферыю прыярытэтаў грамадзяніна (4–7 пазіцыі). Зусім выцвітаюць, на думку рэспандэнтаў, такія якасці высакароднага чалавека, як ідэйная перакананасць, здольнасць адстойваць грамадзянскія пазіцыі (17 %), вера ў Бога (14 %), а таксама патрыятызм, здольнасць ставіць інтарэсы Радзімы «вышэй за асабістыя» (13 %).

Сацыёлагі зарэгістравалі тэндэнцыю ў лічбах і дыяграмах, паставілі дыягназ. Журналісты публічна прэзентавалі «хваравіты эпікрыз» свайму чытачу з інтанацыяй адабральна-ўнушальнага характару. Пры гэтым калегі нават не ўспомнілі пра прафесійную каштоўнасць (папярэджаннеаксіёма), што трансляцыя рэгрэсіўнай тэндэнцыі можа мець «кумулятыўны эфект». Значыцца, прафесійны менталітэт журналіста даў чарговы збой.

2. Вераснёўская стажыроўка і заняткі на курсах павышэння кваліфікацыі раённых журналістаў дапамаглі ажыццявіць экспертнае апытанне наконт стратэгіі рэдакцыйнага менеджменту і тэматычных прыярытэтаў рэгіянальных СМІ. Па выказваннях калег, на рэдакцыйных планёрках і лятучках найперш плануецца, абмяркоўваецца і «прэвалюе рэдактарскі попыт на матэрыялы сельскагаспадарчых сезонных змаганняў», «паведамленні пра штабныя пасяджэнні і інфармацыйныя паездкі заснавальнікаў ганарарна забяспечваюцца лепш…» [гл. 2].

Традыцыйным нажніцам паміж чытачоўскім інтарэсам, запатрабаванасцю і журналісцкай прапановай прысвечана безліч навуковых дыскусій. Аднак ні метадычныя высілкі навукоўцаў, ні метадалагічны прысуд чытачоў у выглядзе хранічнага зніжэння падпіскі не кранаюць «стабільную кульгавасць» прафесійнага менталітэту журналіста. Як вядома ад фізіёлагаў, хранічная кульгавасць спараджае комплексы апатыі, ці агрэсіі, ці беспакаранасці, ці гнюснасці. Амбіцыйнасць «кульгавай качкі» ў прафесійным абліччы ў свой час публіцыстычна бездакорна прааналізаваў Мелор Стуруа.

3. Вытворная комплексу адзначаных ментальных хібаў знаходзіць пацвярджэнне ў наступным факце. Выданні «Образование и право», «Адкрыты ўрок», «Республиканская Олимпиада-2007» і інш., якія рэдагаваў калектыў «Настаўніцкай газеты», выкарыстаны некаторымі журналістамі і «нявызначанымі асобамі» для пералічэння 447 млн. рублёў на падкантрольныя прыватныя рахункі (гл. Белгазета, 2008, 20 октября). Гэтая з'ява, зарэгістраваная ў 129-томавай крымінальнай справе, дае вычарпальны адкрыты ўрок неабходнасці тэрміновай парадыгмальнай распрацоўкі праблемы прафесійнага менталітэту журналіста.

4. Катэгорыя «прафесійны менталітэт журналіста» адлюстроўвае цэласнасць чалавечага фактара ў сацыяльна-палітычнай і сацыяльна-прававой сістэме журналістыкі, акрэслівае прадмет яе вывучэння і навуковага забеспячэння ў паліталагічным аспекце. У адрозненне ад тэрміна «прафесійная свядомасць», які вызначае прадмет вывучэння журналісцкай дзейнасці толькі ў філолага-псіхалагічным ракурсе [гл. 1], катэгорыя «прафесійны менталітэт журналіста» інтэгруе ў сабе як адзначаны аспект, так і прававыя, паліталагічныя канстанты.

Структура прафесійнага менталітэту журналіста ўяўляе сабой сістэму ўзаемадзеянняў розных узроўняў: **канцэптуальнага, тэхналагічнага, рэфлексійнага, камунікатыўнага, інфармацыйнага.**

На **канцэптуальным** узроўні праз фарміраванне прафесійных каштоўнасцей журналіста забяспечваецца яго ідэнтыфікацыя з менталітэтам

беларускага грамадства, яго дзяржаўнасцю і культурай. Прафесійныя каштоўнасці журналіста замацоўваюцца з дапамогай мэтанакіраванай адукацыі і выхавання комплексу ўяўленняў пра мэты, змест, формы і сродкі творчай грамадска-палітычнай дзейнасці, якая абумоўліваецца не толькі яе сацыяльна-прававой нарміроўкай, але і навукова-метадычным, матэрыяльна-інфармацыйным забеспячэннем.

На **тэхналагічным** узроўні праз фарміраванне сістэмы прафесійных спосабаў ажыццяўлення творчай грамадска-палітычнай дзейнасці забяспечваецца паслядоўная рэалізацыя канкрэтных крокаў па дасягненні яе мэт, прынятых рашэнняў заснавальнікамі СМІ і рэдакцыйным менеджментам.

На **рэфлексійным** узроўні праз фарміраванне сістэмы прафесійных аналітычных, крытычных, прагнастычных, арганізацыйных працэдур ажыццяўляецца цэласнае асэнсаванне, кантраляванне, рэгуляцыя і самаўдасканаленне творчай грамадска-палітычнай дзейнасці для аптымізацыі працэсу яе выканання і інтэрпрэтацыі атрыманых вынікаў.

На **камунікатыўным** узроўні праз фарміраванне сістэмы прафесійных камунікацый забяспечваецца прэзентацыя вынікаў творчай грамадска-палітычнай дзейнасці чытачам, гледачам, слухачам – спажыўцам СМІ.

На **інфармацыйным** узроўні з дапамогай створанай сістэмы прафесійнай дакументацыі і тэхнічных сродкаў забяспечваецца фіксацыя, абгрунтаванне і трансляцыя інфармацыі аб плённасці і значнасці вынікаў журналісцкай дзейнасці.

Сістэмаўтваральным фактарам узаемадзеяння пералічаных узроўняў, які аб’ядноўвае структуру прафесійнага менталітэту журналіста, выступае яго дамінуючы – рэфлексійны – узровень. Ён забяспечвае ўзаемасувязь усіх астатніх, іх інтэграцыю ў аптымальна функцыянуючы асяродак розных аспектаў чалавечага фактара журналісцкай дзейнасці як сацыяльна-прававога і сацыяльна-палітычнага інстытута. Прафесійны менталітэт журналіста адлюстроўвае сістэму каштоўнасных арыентацый і прафесійнага самавызначэння асобы ў сацыяльнай, прававой, палітычнай, гістарычнай і цэхавай прафесійнай прасторы.

---

1. Акмеология // Российская академия государственной службы, 2006. – 424 с.

2. Бягучы архіў кафедры сацыялогіі журналістыкі. Сацыялагічны маніторынг – 2008.